

Autorės žodis > 10

1 skyrius

*Gyvenimas – tai teatras,
o teatras – tai gyvenimas* > 10

Saulius Bareikis > 12 *Egidijus Bavikinas* > 32
Juozas Bindokas > 46 *Mindaugas Capas* > 66 *Olegas Ditkovskis* > 86
Inga Maškarina > 106 *Aistis Mickevičius* > 128 *Liudas Mikalauskas* > 148
Eglė Mikulionytė > 168 *Inga Norkutė* > 184 *Elvyra Piškinaitė* > 206
Asta Preidytė > 228 *Rasa Rapalytė* > 244 *Petras Skirmantas* > 260
Ridas Žirgulis > 282

2 skyrius

*Kviečiu į šventę
(premjeros, teatro dienos, jubiliejai,
baliai, bohema, maistas)* > 299

Algirdas Paulavičius > 301 *Sigitas Stankūnas* > 303
Asta Preidytė > 307 *Julius Dautartas* > 310 *Eglė Gabrėnaitė* > 314
Mindaugas Capas > 315 *Gytis Padegimas* > 316 *Irena Liutikaitė* > 317
Saulius Eduardas Pauliukonis > 318 *Inga Norkutė* > 319
Juozas Bindokas > 319 *Liudas Mikalauskas* > 319
Nijolė Narmontaitė > 320

3 skyrius

Smako vaikystė > 325

- Žemaitukės prisiminimai > 326 Smako gardėsiai > 326
Smako kasdieniai valgiai > 327 Smako šventės > 330 Delikatesai > 332
Ledai – smako svajonė > 333 Iškaulyti skanėstai > 334 Vogti obuoliai > 334
Kieme, gatvėje, parduotuvėje > 336 Gamtoje ir lašiniai šokoladu
pavirsta > 336 Smakas vestuvėse > 337

4 skyrius

Žaidžiu teatrą virtuvėje (receptai) > 345

1. Salotos „Super-ekstra-moto-grafo-ultra-siautulinga“ > 348
2. Australiškos salotos „Odisejo kelionės“ > 350
3. Burokėlių salotos „Afrodiziakas“ ir „Ciklopo akis“ > 352
4. Avokadai „Bohema“ > 354
5. Silkė su riešutais „Belaukiant Kūčių“ > 356
6. Burokėlių sriuba „Skonių simfonija“ ir pyragėliai su grybais „Andante“ > 360
7. Žuvienė „Žuvelei paliepus, man panorėjus“ > 364
8. Baravykų sriuba „Miško pasaka“ > 366
9. „Gražinos avokadų sriuba“ > 368
10. Moliūgų sriuba „Vaikystės burtai“ > 370
11. Šonkauliukai „Dvigubas džiaugsmas“ > 372
12. Pyragas „Grybų karas“ > 374
13. „Karališkas kepsnys“ > 376
14. Įdarytos cukinijų „gondolos“ > 378
15. Vynuoginiai piršteliai „Filomenos dovanos“ > 380
16. Menkė ir menkės liežuvėliai „Iš jūros gelmių“ > 382
17. Žuvies ir špinatų pyragas „Žuvis žolėse“ > 384
18. Lydeka „Auksinė žuvelė“ > 386
19. Varškės apkepas „Nykštukai pusnynuose“ > 388
20. Blynėliai „Džiugena“ > 390
21. „Pauliaus varškėtukai“ > 392
22. Pyragas „Pasivaikščiojimas po Paryžių“ > 394
23. Obuolių pyragas „Auga vuobelė“ > 396
24. Septynių grūdų, arba Meilės, pyragas > 398
25. Improvizuoti krepšeliai „Dėk, ką turi“ > 400
26. Pyragas „Sniego karalienė“ > 402
27. „Žvaigždžių pyragas“ > 404
28. „Girtas obuolys“ > 406
29. Slyvų pyragas „Viens, du, trys“ > 408
30. Klafutis su trešnėmis „A Pari“ > 410
31. Kanelės „Muzikos garsai“ > 412

Autorės žodis

Kartvelai sako: „Gyvenimas yra šventė. Švęsk jį.“ Puikus posakis, man labai priimtinas, taigi kviečiu visus į teatro, virtuvės ir gyvenimo ŠVENTĘ.

Dievinu svečius, todėl visų šešių savo knygų herojus kviečiausi į namus, ruošiau jiems vaišes, nes tik taip įsivaizduoju bendravimą: degančios žvakės, skanus maistas, vynas, puiki kompanija ir istorijos, istorijos, istorijos: juokingos ir skaudžios, gyvenimiškos ir teatrinės... Susėdę prie stalo sustabdydavome akimirką, ir man tai būdavo didžiausia šventė. Nesiliauju stebėtis, kokie smagūs aktorių vaikystės nuotyčiai, studijų vingiai, teatro užkulisiai. Labai daug įdomaus sužinojau, ir gyvenimo spalvų paletė, regis, prasiplėtė dar labiau. Tokių pasisėdėjimų, pasibuvimų visi labai ilgimės, nes tai kalbėjimas, klausymasis, pajautimas, pasidžiaugimai, maisto skanavimas, vyno degustavimas. Bėgant laikui ne vienas nustebdavo: „Negi jau penkias... septynias... devynias valandas kalbamės?“ Negana to, kaskart sulaukdavau komplimentų: „Jau kaip viskas skanu. Kodėl neišleidi kulinarinės knygos?“ Atsakymas čia vienas: skanu todėl, kad man tikras malonumas sukltis virtuvėje, be to, gaminu su MEILE.

Taip jau nutiko, mano mielieji, kad girdami mano patiekalus jūs įkvėpėte man pasitikėjimo, tad šalia smagių teatrinių istorijų dalijusi ir savo kulinarinėmis paslaptimis. Maisto gaminimas man – nenutrūkstama pažinimo kelionė su ieškojimais ir vis naujais atradimais.

Mano kalbinti žmonės šioje knygoje taip pat dalijasi savo receptais. Ir ne tik savo, o ir mamų, ir močiucių.

Ne vienas aktorius yra pasakojęs, kad maestro Miltinis buvo gurmanas, virtuožas virtuvėje, mėgdavęs išbandyti įvairiausių receptus ir patiekalais vaišinti aktorius, savo draugus. Buvo net sugalvojęs įsteigti SKANĖDŲ DRAUGIJĄ (skanėda – žemaitiškas žodis, reiškiantis „skanaujantis, skaniai valgantis“). Deja, tai liko vien svajonėse. Tad kviečiu dabar visus į skanėdų draugiją: pasimėgaukite smagiomis istorijomis, paskanaukite mūsų patiekalų.

Gyvenimas -

1 skyrius

o teatras -

tai teatras,

tai gyvenimas

*Šiaulių dramos teatro spektaklis,
Atolo Fugardo „Čia gyvena žmonės“,
režisierius Rolandas Atkočiūnas*

Saulius Bareikis

aktorius

Lietuviškasis Alenas Delonas, liūdnojo vaizdo riteris, svajonių vyras, harmonijos kristalas – kokių tik jo apibūdinimų nesu girdėjusi. O aš Sauliaus neįsivaizduoju be gitaros, be prasmingų jo sukurtų dainų ir, žinoma, be vaidmenų spektakliuose, po kurių lieka įspūdis visam gyvenimui: kareivis, autorius „Žmogiškojoje komedijoje“, krokodilas, liūtas-voras, žiogas „Vaikų dienose“, Voicekas, Tarelkinas, Romeo, Haroldas, Mankurtas, aklas Smuikininkas. Man labai pasisekė – aš tai mačiau. O kur dar jo sukurti Sirano, Helmeris, Donas. Laimingi tie, kurie tai matė, nes girdėjau, kad tuose vaidmenyse jis buvo nepakartojamas.

1 veiksmas. Vaikystė, paauglystė

Mama pasakojo, kad gimiau šeštadienį paryčiais. Gyvenom Kačalovo gatvėje, kuri vėliau pervadinta į Teatro. Juokauju, kad ta gatvė, matyt, ir užprogramavo mane teatrui.

Dideliame dviejų kambarių bute aukštomis lubomis, su erdvia virtuve, gyvenom visas būrys: aš, brolis, mama, tėvas, diedukai, mamos brolis Algis su šeima. Prisimenu didelį koridorių, kuriame buvo sukabinti dieduko paltai, odinis lietpaltis, skrybėlės. Mane tas koridorius ir viliojo, ir baugino. Visai kaip teatras.

Baba mokėsi Vytauto Didžiojo universitete, bet studijų nebaigė. Diedukui atrodė, kad jis vienas pajėgs išlaikyti šeimą. Mano ryšys su baba buvo labai stiprus. Ji skaitydavo man pasakas, bet dažniausiai kurdavo jas pati – buvo lakios vaizduotės. Klausydavausi jos kaip užburtas, taip vaizdingai kalbėdavo.

Diedukas dirbo Žemės ūkio ministerijoje, turėjo matininko išsilavinimą. Mokėsi Piteryje, pasakojo matęs gyvą Leniną ir, jei gerai prisimenu, Janonį, Majakovskį.

Pora metų už mane vyresnis brolis Arvydas, užprogramuotas fizikas, būdamas vos dešimties mėnesių nustodavo verkti tik tada, jei jam leisdavo atsukti kokį varžtą. Gaudavo į rankas žadintuvą ir nagrinėdavo valandų valandas.

Mama gynėsi disertaciją Maskvoje. Pasiėmė ir mudu su broliu (man tada buvo dveji metukai). Pirmas spektaklis, kurį mačiau, buvo Nemirovičiaus-Dančenkos „Mėlynoji paukštė“ Maskvos dailės teatre. Buvau visai mažiukas, bet gerai atsimečiau efektingus kostiumus, išraiškingą aktorių grimą.

Vilniuje mane dažnai veddavosi į Operos ir baleto teatrą (dabar – Rusų dramos teatras). Nekantriai laukdavau, kada prasiskleis magiškos dėžutės uždanga ir prasidės paslaptingas gyvenimas. Vaikystėje „Svogūnėlio pagrobimas“ buvo tas spektaklis, už kurio „užsikabinau“ ir norėjau žiūrėti dar ir dar kartą. Buvo ten šuniukas nušiurusia sėmėga, nuleipusiomis ausimis, penki stebuklingi, labai tikroviški svogūnai, aprengti geltonais popieriniais kostiumais, pro kuriuos švietė lemputės. Buvo tame spektaklyje ir blogas žmogus: aukštas, su juodu apsiaustu. Kai pabarstydavo migdomųjų miltelių, mes šaukdavom iš salės šuniukui: „Neik, neik! Neimk, neimk!“ Blogas žmogus pavogdavo vieną svogūnėlį. Kai jį „išraudavo“, švieselė užgesdavo. Mums net širdis į kulnus nukrisdavo. Visada sakau, kad geras kūrinys yra tas, kuris tave „pramuša“ emociškai. Tas spektaklis „pramušė“ ne vieną, taip pat ir mano draugą, kursioką Olegą. (N. N.: *Olegas Ditkovskis pasakojo, kad žiūrėdamas „Svogūnėlio pagrobimą“ ne kartą verkė.*) Jei palietė tave ir iki šiol neišsitrynė iš atminties, vadinasi, buvo tikrai geras.

Vesdavosi mane tėvai ir į filharmoniją. Būdavo, klausausi muzikos, apsidairau ir matau rimtus pakylėtus suaugusiųjų veidus. Žmona pasižiūri į vyrą „sudvasinta“ veido išraiška: „Och, ach...“ Man tai atrodė toks falšas. O kodėl man ne „och, ach“, o tiesiog gražu? Žinojau, kad tai kitas pasaulis – suaugusiųjų pasaulis. Būdamas penkerių ar šešerių turėjau pseudoidėją: „Kas būtų, jei aš, sulaukęs pauzės,

spengiančioje tyloje staiga iš visų jėgų surikčiau: „Aaa!!!“ Kas įvyktų? Ir kas man ką padarytų? Aš juk mažas.“ Net skaičiuodavau, kada vėl bus pauzė (muzikoje jau neblogai susigaudžiau). Norėjau visus išmušti iš to perdėto susidvasinimo. Man, vaikui, buvo smalsu suardyti tą civilizuotą struktūrą. Susilaikydavau vien dėl tėvų – jiems juk būtų buvę nemalonu.

Neilgai gyvenome Teatro gatvėje. Kai man buvo treji, persikėlėme į Savanorių gatvę. Iš inteligentiškų namų patekau į visai kitą pasaulį: kiemas pilkas, niūrus, aplinkui – vos trys lietuvių šeimos. Nors ir *biednai*¹ gyvenome, buvome iš inteligentų šeimos: mus rengdavo baltais treningučiais, baltom kepurytėm. Tik išeinam į kiemą – iš karto pakliūvam į karo zoną. Nebuvo jokio kito žaidimo, tik karas. Ir jokių skaičiuočių, kuris bus vokietis. Tik pasirodom kieme su broliu, rusiukai išsyk rėkia: „O, fašisty prišli!“² Nespėdavom net išsižioti, o jie: „Hende hoch!“³, pastato mus prie sienos ir „sušaudo“. Jie mūsų tiesiog laukdavo, nes patys nenorėdavo būti vokiečiais. Tai būdavo trumpas žaidimas: viens du, ir sušaudyti. Tame kieme mano vaikystė atrodė labai niūri.

Atsirado savotiškas dvasinis dualizmas: namai – vienoks pasaulis, kur kalbama tyliai, mandagiai, niekada netrankomos durys. Abu tėvai architektai. Mama tuo metu projektavo Operos ir baleto teatrą, vaikščiodavom tyliai, kad tik jai netrukdytume. Išėini į lauką, o čia – absoliučiai kitas pasaulis.

● Buvau ketverių, kai viešėjom pas gimines Šimėnuose prie Molėtų. Suaugusieji tarpusavyje šnekasi, tad aš užsiėmiau savais reikalais. Mėgdavau dresuoti skruzdes, žiogus, man atrodydavo, kad jie manęs klauso. Komanduoju užtikęs žolėje skruzde: „Ramiai, sėdėt, kam sakau? Sėdėt... einam, einam...“ Paskui susiradęs pagaliukų imu „groti smuikeliu“. Griežiu iš visos dūšios, pats sau pritardamas: „Pievos žalios, daug gėlių, grok, žiogeli, smuikeliu...“ O dėdė ir sakys: „Šitas tai bus smuikininkas.“

¹ Vargingai.

² „O, fašistai atėjo!“ (Rus.)

³ „Rankas aukštyn!“ (Vok.)

Įstrigo ta frazė tėvams, ir mane, gal šešerių, nuvedė pas mokytoją privačiai mokytis smuikuoti, o paskui atidavė į čiurlionkę (*M. K. Čiurlionio menų mokyklą*). Bet smuikas man nepatiko, ypač koncertai, įskaitos, kai reikėdavo pasirodyti viešai. Jokiam vaikui to nelinkėčiau. Tie kasdien kankinami pirščiukai... Laikant smuiką ir smičių pavargdavo rankos. Kai imdavo svirti, mokytojas muštruodavo: „Netrauk smičiaus į kišenę, kairę tiesiai laikyk!“

● Tėvai manęs niekada nebausdavo, tik kartą neišleido į kiemą. Sėdžiu ant palangės nusiminęs, o saulė taip gražiai leidžiasi. Žiūriu į ją ir jaučiu tokią neteisybę. „Iš manęs atėmė vakarą. Niekada neatleisiu tėvams.“ Bet kartu gavau gerą pamoką: nė vieno vakaro nevalia pražiopsoti! Tėvai niekada nėra mūsų mušę. Tačiau kartą, kai abu su broliu prisidirbom, mama liepė Arvydui atsigulti ir porą sykių sudavė per užpakalį. Ir aš, užjausdamas mamą, norėdamas jai pagelbėti, nes griežtumas jai visai netiko, atsiguliau ant lovos ir ėmiau laukti savo eilės. Mama tik apsipylė ašaromis, ir baigėsi visos bausmės.

● Buvau ketvirtokas, kai persikėlėme į Donelaičio gatvę. Ten buvo Ministrų tarybos namai. Tėvas projektavo tuos namus, tad gavome būstą virš Juozo Baltušio ir Monikos Mironaitės buto. Nuolat juos užliedavom. Mudviem su broliu labai patikdavo vonią paversti baseinu: prileisdavom vandens, tas liedavosi per kraštus ant plytelių, o mes taškydavomės, išdykaudavom. Pakyla laiptais Baltušis, skambina į duris. Žiūrim abu pro duryse brolio išpjautą skylę – stovi Baltušis, autoritetas. Kas dabar bus? Puolam semti baseino, rankšluosčiais valyti grindų. Kartą iš to išgąščio net antresolėse virš virtuvės durų pasislėpėm.

Baltušis įėjęs vidun ima visur čiupinėti, žiūrinėti, iš kur tas vanduo teka. „Viskas aišku, viskas aišku...“ O mums būdavo aišku, kad po šio apsilankymo laukia pokalbis su tėvais.

M. K. Čiurlionio menų mokykloje fortepijonas buvo privaloma disciplina. Monika Mironaitė girdėdavo, kad aš skambinu pianinu,

ir padovanojo čekų kompozitoriaus Zdeneko Fibicho poemos natas. Jai imponavo, kad vaikas groja. Išmokau tą kūrinį ir visada jį atlikdavau, kai kas nors prašydavo paskambinti.

Kartą Baltušis paprašė parodyti jam, ką aš kolekcionuoju. Parodžiau savo pašto ženklus. Rinkau apie Afriką. Net išmokau nupaišyti Afrikos žemyną su visomis šalimis. Trūko vienintelės šalies – Malio.

Baltušis:

– O, šaunuolis, markes renki, gerai, gerai. Ir aš tau parodysiu savo albumą, turiu visą kolekciją.

Atverčia, o pas jį ženkliai spalvoti, su kakadu, afrikietiški, australiški... Ir Malis yra! Kaip man jo reikia!

Galvoju, kuo čia rašytoją sudominus?

Sakau:

– Va... čia dar turiu... lietuvių rašytojų...

– Žemaitė???

Pamačiau, kad susidomėjo. Sakau:

– Gal mainom?

Taip už Malį įkišau Baltušiu Žemaitę.

● Donelaičio gatvėje aplinka irgi buvo slegianti – kieme vieni banditukai. Nemėgo mūsų, naujai atsikrausčiusių. Iš dalies aš juos suprantu: pasistatė, matai, ministriukai gražuolius baltus namus, atsikėlė į jų teritoriją. (Mes, ko gero, vieninteliai buvom ne ministriukai.) Žaisdavom futbolą. Vietiniai prieš mus susivienijo, ir vėl prasidėjo muštynės, tik daug rimtesnės – akmenimis. Būdavo, parleki namo pavalgyti, ir vėl į lauką kariauti.

● Paskui į mūsų pasaulį atėjo bitliukai („The Beatles“). Mama iš Čekoslovakijos parvežė netikrus džinsus ir pirmą GITARĄ! Aš pramokau keletą akordų, keletą rusiškų dainų: „*Leč by na dno kak podvodnaja lodka, čtob nie mogli zapelengovat...*“¹ Arba: „*Sideli my u*

¹ „O kad nusileidus ant dugno kaip povandeninis laivas, kad niekas negalėtų susekti.“ (Rus.)

rečki, u Voniučki...“¹ Chuliganams tai darė įspūdį – tais laikais gitara buvo rimtas dalykas. O gitara skambinantis, rusiškai dainuojantis gyvas lietuvis – aukso vertės. Nors buvo banditėliai, bet dar jauni, drovūs su mergaitėmis. Tais laikais visi buvom drovūs. Mergaitės prisileisdavo „tik iki pusės“. Ateina vakaras, geria „rašalą“. O aš jiems buvau toks reikalingas! Ilgi plaukai, netikri džinsai, geltonos kojines, bet svarbiausia – skambina gitara! Keiksmožodžiais mergaitės juk nepakabinsi, reikia švelnumo, tai prašydavo manęs: „*Solnce, sygraj.*“ („Saule, – taip mane vadindavo, – pagrok.“) Tik uždainuoju: „*Leč by na dno...*“, ir mergaitės iš karto sutirpsta. Palengvindavau *chebrai* gyvenimą: neberekėdavo priežaismio, ištirpdydavau barjerus. Žiūrėk, jau ir sėdi apsikabinę.

● Kieme bendraudamas su rusiukais, kalbėti ir skaityti rusiškai išmokau labai anksti. Tai vienintelis dalykas, dėl kurio man nebūdavo jokių problemų mokykloje. Dostojevskio „Brolius Karamazovus“, „Nusikaltimą ir bausmę“ perskaičiau vienuolikos metų kaip nuotykinius romanus.

O šiaip iš vaikystės likęs prisiminimas: nykūs mūrai, banditai, svetimi žmonės.

● Kai tėvai skyrėsi, buvau keturiolikos, jau paauglys. Ėmiau maištauti, man atrodė, kad tai išdavystė, kad taip neteisinga. Jei tėvai skiriasi, tegu ir smuikas eina velniop. Čiurlionkėj baigiau septynias klases (turėjau porą dvejetų – iš geometrijos ir algebros, dėl to kartojau kursą kaip pataisą). Iš menų mokyklos perėjau į 21-ąją vidurinę.

Naujoji klasė nuo rugsėjo pirmosios mokėsi kaip tik tai, ką aš ką tik išlaikiau kaip pataisą. Man viskas žinoma, ir matematikos mokytoja rašo penketus. Ji įtikėjo, jog esu apsigimęs matematikas. Jei kas ko neišsprendžia, kviečia mane prie lentos. Bet greitai buvau demaskuotas. Supratau: *pravalas*², nieko aš nesusigaudau.

¹ „Sėdėjom prie upelio, prie Smirduko...“ (Rus.)

² Susimoviau.

● Mano draugas Petras Rakauskas nusipirko elektrinę gitarą ir nuvažiavo į Semeliškes, į savo kaimą.

Jo klausia:

– Čia elektrinė gitara?

– Jo, elektrinė.

– O nenutrenks???

Pradėjome su Petru groti per šokius: iš pradžių vidurinėje, paskui ir Gamtos fakultete M. K. Čiurlionio gatvėje. Bitlių muzikos, žodžių mokiausi klausydamasis magnetofono įrašų. Reikėjo drąsos atlikti bitlių repertuarą, kai nemoki angliškai. Petras bent jau mokėsi anglų, o aš tai vokiečių. Prisimenu, kaip studentai šokdami kreivai žiūrėdavo į mus. Nedaug to angliško repertuaro turėjome. Dar grodavome Dolskį. Gamtos fakulteto laikraštyje išėjo straipsnis apie mus, pavadintas „Tumba jumba“. Kažkuris iš dėstytojų parašė: „Iš kur atsirado ta grupė? Groja normaliai, bet visiškai neaišku, kokia kalba dainuoja.“ O man atrodė, kad gerai „nurinkau“ tuos tekstus.

● Piešti mokiausi savarankiškai. Norėjau stoti į dailę. Su draugu Petriuku užlipom ant mūsų namo stogo. M. K. Čiurlionio gatvėje yra gražus medinis namelis, tad ėmėme jį paišyti. Bandom išgauti perspektyvą, bet tas namelis niekaip netelpa į lapą.

Mano slapukas brolis užtinka mus.

– Ką čia darot?

– Va, piešiam, bet namas netelpa į lapą.

Jis sulanksto mano popierių į keturias dalis ir viens du nupaišo tą namuką kaip atviruką su visa perspektyva. Turėjo gerą akį. Apskaičiavo. Fizikas.

Brolis turėjo neeilinių gabumų. Pasiėmęs paprasčiausią „Jaunojo konstruktoriaus“ rinkinuką su laideliais, sugebėjo taip „patobulinti“ telefono liniją, kad galėdavo klausytis visų kaimynų pokalbių. Bet mums, žinoma, labiausiai rūpėdavo, ką tarpusavyje kalbasi panelės.

Negana to, brolis turėjo absoliučią klausą.

Dar būdamas ketverių pasakiau jam:

– Netikiu! Noriu patikrinti, ar tikrai esi absoliutininkas. Išėik į kitą kambarį, kad nematytum, kokį pianino klavišą spaudžiu.

Kad taip lengvai neatspėtu, duodu žemą garsą.

Brolis iš kito kambario:

– Si bemol!

Spaudžiu kitą klavišą, o jis:

– La bemol!

Duodu aukštą natą – jis vėl tiksliai pasako toną.

M. K. Čiurlionio menų mokykloje baigė chorvedybą, puikiai piešė.

Mane dailė irgi viliojo, gal ir dėl to, kad abu tėvai architektai.

Mama dar ir akvareles liejo. Turėjau gabumų, neblogai eskizavau, pagaudavau bruožus. Bet norint rezultato reikėjo daug dirbti, lankyti dailės pamokas, būrelius, reikėjo ruoštis. O man labiau rūpėjo *brodas*¹. Vaikščiodavom gatvėmis, skambindavom gitaromis. Nueidavom į *kabaką*² „Rūta“, pasiimdavom duonos, šimtą gramų obuolių vyno už 34 kapeikas ir atsisėdę pasienyje grodavom. Niekas mūsų nevarydavo lauk. Mane „vežė“ Visockis, Kernagis, bitlai.

● Profsąjungų rūmuose veikė Valerijos Karalienės vadovaujamas dramos būrelis, turėjęs gerą vardą.

Vienas mano draugas pakvietė mane į tą būrelį. Lankiau trumpai, bet Karalienę galėčiau vadinti viena iš savo mokytojų. Puikus buvo žmogus, puiki pedagogė. Ji dėstė ir sceninius pagrindus, ir gyvenimo mokė. Kalbėdavosi su mumis kaip su suaugusiais.

Tais metais baigiau vidurinę blogiausiai iš visų moksleivių Lietuvoj: turėjau tris dvejetus, kiti – trejetai ir tik du ketvertai: vienas iš piešimo, kitas iš karinio. Tačiau stodamas į konservatoriją vienintelis gavau penketą už rašinį laisva tema.

Karalienė mane įkalbėjo stoti į konservatoriją. Kadangi nespėjau pasiruošti stojamiesiems į Dailės akademiją, nieko kito ir neliko.

¹ Iš: Brodvėjus. Taip jaunimas vadindavo Gedimino prospektą Vilniuje.

² Kavinę.

4 skyrius

→
→
Šaidžiu
teatra
virtuvėje

Kartą užtikau tokį žaidimą, kuriame klausama: „Ar nori žinoti, ką reiškia paskutinis tavo gimimo metų skaičius?“ Nagi, nagi, susidomėjau. Mano skaičius 9, o jo reikšmė, pasirodo, „su *bliūdu* mišrainės“. Net užsikvatojau, nes daug metų draugai vadino mane „mišrainių karaliene“.

Sovietiniais laikais neįmantrus būdavo valgiaraštis – bulvės, bulvės ir dar kartą bulvės: pusmarškonė košė, bulvių košė, cepelinai, kugelis, virtos bulvės, užgeriamos kefyru, bulvės su lupenomis, dažomos į kepintas trintas, sūdytas kanapes.

Studijų metais dažnai grįždavome iš konservatorijos naktį, nusikalę, pridžiūvusiais prie stuburo skrandžiais. Puldavom kepti studentiško kugelio, sutarkavę bulves burokine tarka. O kai iš namų atkeliavau siuntinukas su *šmotu* lašinių, gardindavom bulves spirgučiais su pakepintais svogūnėliais.

Didžiausia šventė – *padriekta* ant stalo balta mišrainė. Nedažnai galėjome ją mėgautis, nes žirneliai ir majonezas buvo deficitas.

Sovietiniais laikais mano kulinarinis arklukas buvo bulviniai vėdarai. Šaldytuve visada turėdavau paruoštų žarnų.

Kartą pas mane svečiavosi draugė iš Arizonos (su Ketrin stažavome Londono karališkajame teatre). Nutariau ją nuste- binti pavaišindama tradiciniu patiekalu, kokio tikrai nebus ragavusi Amerikoje.

Kai pamatė, jog kemšu tarkius į žarną, neprisivertė vėdarų nė į burną paimti. Paskui labai akylai mane stebėjo, kad vėl kokių „delikatesų“ nepakiščiau. Nebuvo sužavėta ir cepelinų: iškrapštė mėsą ir į tą pilką tarkių masę žiūrėjo labai įtariai. Nežinau, ką būtų sakiusi, jeigu būčiau pasiūlusi avino akies paragauti, kaip man nutiko Kretoje per Velykas. Egzotiškas užkandis, ką čia bepridursi.

Kelionėse labai domiuosi šalies, į kurią atvykau, virtuve, ragauju netikėčiau- sius patiekalus, parsivežu naujų receptų, įvairiausių prieskonių.

- Dabar neįsivaizduoju savo namų be pyragų. Nesu didelė jų mėgėja, bet matydama, kaip juos kerta mano Paulius, kepu su daina.

– Na, kaip pyragas, ar skanus? – klausiu.

– Puikus, obuoliai gerai supjaustyti, – juokauja mano Paulius, dažniausiai pats juos ir supjaustęs. Dar priduria, esą jis – juodadarbis, visus paruošiamuosius darbus nudirbantis, o man telieka „burtais užsiimti“. Gaminti kartu – didžiulė šventė.

- Kartais girdžiu moteris dejuojant: „Ojėj, ojėj, įkyrėjo iki gyvo kaulo ta virtuvė. Vai, vai, vėl ruduo, vėl *vakavimai*, konservavimai...“ O man tikras malonumas ką nors sukurti savomis rankomis, o jeigu dar kas nors pilna burna kerta

ir čepsėdamas pagiria, pasijuntu devintame danguje.

Viskas priklauso nuo požiūrio: jei į gaminimą žiūrėsi kaip į kančią, taip niekada ir nepajausi malonumo.

Man maisto ruošimas – tai menas, kūryba. Tai tolygu vaidmens kūrimui teatre.

Kai patiekalas išbandytas, kai užsi-merkęs žinai, kiek ko dėti, gali pradėti improvizuoti, pasitelkti fantaziją, patiekalą tobulinti iki begalybės, pritaikyti pagal savo skonį, savo gomurį. Kartais atrodo, kad vienas produktas visai netinka su kitu, kad tą su anuo nebus įmanoma valgyti, bet tik išdrįsk pabandyti derinti skonius ir, o stebukle, nustebinsi ne tik save, bet ir kitus.

Kartą vaikystėje pamačiau valgant bulvinius blynus su uogiene, kitą sykį – lašinius su medumi. Net nupurtė. Buvau priblokšta, tai atrodė nesuderinama. Dabar valgome silkę ar mėsą, pagamintą ir su medumi, ir su uogomis. Tas naujų derinių atradimas *veža*.

- Patys įdomiausi dalykai gimsta eksperimentuojant. Tikra tiesa. Čia man tas pat kaip su mezgimu: patys gražiausi mano mezginiai – „nepavykę“: nunarpliojau per didelį, per mažą, kreivą šleivą, ir staiga prasideda improvizacija, kūryba, pasitelkiama vaizduotė. Išeina nestandartiška, nenuobodu. Virtu- vėje irgi tas pat – įdomiausi skoniai sukuriami eksperimentuojant. Kažkas yra net pajuokavęs: „Jeigu sugadinai patiekalą, visada gali jį pataisyti pada- žu.“ ŽAIDŽIU TEATRĄ VIRTUVĖJE.

• • •

Net pavadinimus patiekalams duodu tokius, kurie man ką nors reiškia, su- siję su tam tikra emocija.

Receptas man – tarsi teatrinis etiudas.

Daug jų sužinojau iš kolegės ir my- limos draugės Gražinos Balandytės, kadaise vedusios televizijos laidą „Gra- žinos virtuvė“. Ji man atskleidė daugy- bę kulinarinių paslapčių, su ja dažnai tardavausi ne tik teatro, bet ir virtuvės klausimais. Kartais nuveždavau jai pa- ragauti savo pyragų. Kai ji paprašė kelių receptų, supratau: jeigu jau Meistrei skanu, tai gal ne taip jau ir blogai?

- Labai mėgstu svečius, susėsti prie stalo, ragauti patiekalus ir kalbėtis ne žvelgiant į kompiuterio ekraną, ne tele- fonu, o akis į akį. Tą sustabdytą akimir- ką itin branginu.

Dabar labai paprasta suruošti vaišes, juk parduotuvėse lentynos lūžta nuo produktų. O anksčiau tokių galimybių nebuvo, tekdavo gerokai pasukti galvą, kuo nustebinti svečių. Norėdavosi ir stalą gražiai paserviruoti. Tačiau net paprasčiausių servetėlių negalėdavai nusipirkti. Daug jų turėjau nunėrusi, visokiausių spalvų, raštų. O kartais susirasdavau spalvoto popieriaus ir iš- karpydavau. Būdavo, kad ir sudžiovintas augalo lapas atstodavo servetėlę. Įdedi į lėkštę, žiūrėk, stalas jau šventiškas.

- Šiame skyriuje sužinosite, kuo vai- šinu savo svečius, pabuvsite mūsų namuose. Kviečiu prie bendro stalo, KVIEČIU Į ŠVENTĘ.

Salotos „Super-ekstra-moto-grafo-ultra-siautulinga“

5–6 SKANĖDOMS REIKĖS:

- 2 saujų špinatų
- 2 saujų salotinių sultenių
- 1 obuolio
- 1 kriaušės
- saliero
- citrinos
- 2 šaukštų konservuotų kukurūzų (nebūtinai)
- saujos vyšinių pomidorų
- 300–400 g rūkytos vištienos
- 1 granato
- po žiupsnelį cukraus, druskos, juodųjų pipirų
- saujelės kepintų kedrinių pinių

„CIKLOPO AKIMS“:

- saujos pistacijų
- 12 besėklių vynuogių
- 200 g ožkų pieno sūrio

PADAŽUI:

- 150 g rokforo
- 200 g natūralaus jogurto

GAMINU: obuolį ir kriaušę nulupu, supjaustau kubeliais, salierą sutarkuoju šiaudeliais, apšlakstau citrinos sultimis ir palieku pusvalandžiui pastovėti.

TUO METU GAMINU OŽKŲ PIENO SŪRIO IR VYNUOGIŲ RUTULIUKUS – „CIKLOPO AKIS“: žr. p. 405.

Špinatus nuplaunu, nusausintus sudedu į gilų indą kartu su kubeliais pjaustyta vištiena, obuoliu, kriauše, salieru, pusiau perpjautais pomidorais, kukurūzais (nebūtinai).

GAMINU PADAŽĄ: rokforą ir jogurtą sutrinu elektriniu trintuvu. Salotas pabarstau druska, pipirais pagal skonį. Salotas išmaišau su padažu tik prieš tiekdamą. Apibarstau kedrinėmis pinijomis ir granatų uogelėmis, išdėliuju pusiau perpjautas „ciklopo akis“.

- Šias salotas galėčiau pavadinti „Spalvotu vaikystės stikliukų žiūronu“. Vaikystėje apie tokias nė sapnuoti negalėjau. Kažką panašaus matydavau tik žiūrėdama pro krikštėvio Andriaus padovanotą žiūroną, kur spalvos mainydavosi, stikliukai sukdamosi, sudarydami vis kitokias figūras, ir tai atrodydavo tikras stebuklas. Stebuklus daryti mėgo ir Merė Popins, todėl ir salotas pavadinau „super-ekstra-moto-grafo-ultra-siautulingomis“.

Australiškos salotos „Odisėjo kelionės“

REIKĖS:

- 1 avokado
- 4 datulių
- gabalėlio mėlynojo sūrio
- 1 mango arba kelių mandarinų
- 1 gūžės salotų „Iceberg“
- kepintų kedrinių pinijų
- graikinių riešutų

PADAŽUI:

- 2 šaukštų alyvuogių aliejaus
- 2 šaukštų citrinos sulčių
- 1 šaukšto garstyčių
- 1 šaukšto grietinės
- 1 šaukšto medaus
- žiupsnelio kvapiųjų pipirų
- druskos pagal skonį

GAMINU: datules perpjaunu išilgai ir, išėmusi kauliukus, prikemšu mėlynojo sūrio. Graikinius riešutus tris kartus nuplikau verdančiu vandeniu, kad dingtų kartumas. Išdėliuju salotas. Ant viršaus dedu griežinėliais pjaustytą avokadą, mango kubelius (arba mandarinų skilteles). Išdėliuju datules su sūriu, apibars-tau riešutais. Produktus padažui suplaku elektriniu plakikliu ir užpilu ant salotų.

- Šių salotų pirmą kartą paragavau Australijoje, kur buvau nuvykusi pasitikti savo vyro Pauliaus, plaukiančio su „Ambersail“ aplink pasaulį. Salotos man taip patiko, kad vasarą dažnai gaminu.
- Prisimindama tą gražią kelionę, ir nuotraukoje plukdau laivą (žr. nuotr.).

Burokėlių salotos „Afrodiziakas“ ir „Ciklopo akis“

Romėnai buvo įsitikinę, kad burokėliai yra afrodiziakai. Esą jei tą patį buroką valgys vyras ir moteris, jiedu vienas kitą įsimylės.

2 SKANĖDOMS REIKĖS:

2 vidutinių keptų ar virtų burokėlių
 2 saujų gražgarsčių
 150 g ožkų pieno sūrio
 8–10 vynuogių be kauliukų
 2 saujų gliaudytų pistacijų
 1 šaukšto kedrinių pinijų
 žiupsnelio džiovintų dygliuotųjų
 ožerškių (*goji*) uogų
 žiupsnelio džiovintų spanguolių
 2 šaukštelių kaparėlių
 po žiupsnelį druskos ir juodųjų pipirų
 alyvuogių aliejaus
 terijakio (dar labai tinka 100 proc.
 granatų padažas)

GAMINU: pakepinu kedrines pinijas. Išverdu ar orkaitėje iškepu burokėlius. Supjaustau griežinėliais ir padalinu į 2 lėkštes. Ant viršaus išdėliju nuplautų ir nusausintų gražgarsčių. Apšlakstau aliejumi, terijakiu, užberiu druskos, pipirų, kaparėlių, kedrinių pinijų, goji uogų, džiovintų spanguolių.

GAMINU „CIKLOPO AKIS“ – OŽKŲ PIENO SŪRIO RUTULIUKUS: pistacijas susmulkinu grūstuvėliu. Sudrėkinu rankas vandeniui, atgnybiu gabaliuką ožkų pieno sūrio (man patinka ispaniškas „Rulo de queso de cabra de sabores natural“), suploju, kad būtų plokščias, į vidų dedu vynuogę, padarau rutuliuką ir apvolioju pasmulkintose pistacijose. Rutuliukus išdėliju ant salotų.

- Salotos labai gražiai atrodo, kai rutuliukus išdėliju perpjautus pusiau.